

Kevin J. Lynch

Nediplomatiški britų diplomato memuarai

TYTO ALBA

”

Kalbant apie Lietuvą, jos žmones
ir audringą istoriją, reikia pasakyti,
kad ši šalis buvo tik okupuota,
bet neužkariauta.

“

Kevin J. Lynch

Nediplomatiškai britų diplomato memuarai

Iš anglų kalbos vertė
Jurgita Jagminaitė, Ina Rosenaitė

VILNIUS 2020

Kevin J. LYNCH
THE ROAD TO DEAL PIER:
The Undiplomatic Memoirs of a British
Diplomat
I AM Self-Publishing, 2018

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

© Kevin J. Lynch 2018

The right of Kevin J. Lynch to be identified as the Author of the Work has been asserted by him in accordance with the Copyright, Designs and Patents Act 1988 (UK)

All rights reserved

ISBN 978-1-913036-91-1

© Jurgita Jagminaitė, Ina Rosenaitė, vertimas į lietuvių kalbą, 2020

© „Tyto alba“, 2020

ISBN 978-609-466-463-2

TURINYS

Pratarmė	11
Autoriaus paaiškinimai apie diplomatinės įstaigas ir paskyrimus	13

PIRMA DALIS. O pradžių pradžioje būta kalėjimo

1976-ųjų spalio – 1981-ųjų sausis

PIRMAS SKYRIUS. Kalėjimas	20
ANTRAS SKYRIUS. Įsidarbinu Užsienio reikalų ministerijoje	30
TREČIAS SKYRIUS. Pažintis su Užsienio reikalų ministerija: dokumentų dėlionės, smagumynai ir pabai	34
KETVIRTAS SKYRIUS. Perversmai – Carringtonui, butai – draugams	39

ANTRA DALIS. Belgija (Briuselis – Šiaurės Atlanto sutarties organizacija)

1981-ųjų sausis – 1983-ųjų gruodis

PENKTAS SKYRIUS. Kariniai žaidimai ir netikri politikai	60
ŠEŠTAS SKYRIUS. Britanijos misijų aukso amžius	68
Pakeliui į Bangladešą. Tailandietiški skėriai tešloje	81

TREČIA DALIS. Bangladešas (Daka)

1984-ųjų balandis – 1986-ųjų gegužė

SEPTINTAS SKYRIUS. Daka – Skurdžiamiestis	86
AŠTUNTAS SKYRIUS. Dakos imigracijos skyrius	93
DEVINTAS SKYRIUS. Iškylos į kaimą. Linksmybės ir žaidimai su kaimo žmonėmis	99
DEŠIMTAS SKYRIUS. Kruvinas sportas Dakoje	103
VIENUOLIKTAS SKYRIUS. Apsilankykite Bangladeše, kol jo dar neužplūdo turistai	107
Dvejos laikinos pareigos. Džida (Saudo Arabija) ir Bagdadas (Irakas)	128
Bagdadas (Irakas)	144

KETVIRTA DALIS. Londonas / Ženeva / Londonas

1987-ųjų sausis – 1990-ųjų gegužė

DVYLIKAS SKYRIUS. Londonas. Santuoka, matematika ir machinacijos	156
TRYLIKAS SKYRIUS. Ženeva. Futbolas be kojų.....	160
KETURIOLIKAS SKYRIUS. Vėl Londone. Londono damos.....	167
Pakeliui į Senegalą	176

PENKTA DALIS. Dakaras (Senegalas)

1990-ųjų gegužė – 1993-ųjų gegužė

PENKIOLIKAS SKYRIUS. Nekokia pradžia	182
ŠEŠIOLIKAS SKYRIUS. Konsulinė veikla ir erektyvi beždžionė	187
SEPTYNIOLIKAS SKYRIUS. Laivybos naujienos.....	195
AŠTUONIOLIKAS SKYRIUS. Nuotykiai Bandžulyje, Bamake ir Konakryje	203
Trumpalaikis paskyrimas. Seišeliai	211

ŠEŠTA DALIS. Londonas / Lietuva

1994-ųjų rugsėjis – 1997-ųjų balandis

DEVYNIOLIKAS SKYRIUS. Londonas. Mokausi lietuvių kalbos.....	228
DVIDEŠIMTAS SKYRIUS. Lietuva. Jėgainės, kalėjimai ir pharizitai	231
DVIDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS. Santuoka, uošvė ir kaip aš aprenčiau uošvį	242

SEPTINTA DALIS. Rijadas (Saudo Arabija)

1997-ųjų liepa – 2000-ųjų gruodis

DVIDEŠIMT ANTRAS SKYRIUS. Vynas, darbas ir vaidyba dykumų karalystėje	250
---	-----

AŠTUNTA DALIS. Akra (Gana)

2001-ųjų balandis – 2004-ųjų gegužė

DVIDEŠIMT TREČIAS SKYRIUS. Sugrįžimas į Vakarų Afriką. Gyvatės ir žiurkės	266
DVIDEŠIMT KETVIRTAS SKYRIUS. Didysis kultūrinis pabėgimas	274

DEVINTA DALIS. Londonas

2004-ųjų birželis – 2006-ųjų kovas

DVIDEŠIMT PENKTAS SKYRIUS. Londonas – Šiaurės Korėja, Pietų Korėja ir Bakingamo rūmai.....	286
Laikinas paskyrimas. Rusija, Jekaterinburgas	305

DEŠIMTA DALIS. Denveris (JAV)

2007-ųjų gegužė – 2011-ųjų liepa

DVIDEŠIMT ŠEŠTAS SKYRIUS. Britas karaliaus Kolorado dvare.....	320
DVIDEŠIMT SEPTINTAS SKYRIUS. Kelionės po Laukinius Vakarus, „Tikras išbandymas“ ir rožinis hameris.....	344

VIENUOLIKTA DALIS. Pitkernas (Britų užjūrio teritorija)

2011-ųjų rugpjūtis – 2011-ųjų gruodis

DVIDEŠIMT AŠTUNTAS SKYRIUS. Pasiruošimas Pitkernui	358
DVIDEŠIMT DEVINTAS SKYRIUS. Kelionė į Pitkerną – ne silpnadviasiams	367
TRISDEŠIMTAS SKYRIUS. Darbas Pitkerne: tarybos, rinkimai ir chamas.....	375
TRISDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS. Laisvalaikis Pitkerne.....	382
TRISDEŠIMT ANTRAS SKYRIUS. Vadovavimas iš Oklando	386
TRISDEŠIMT TREČIAS SKYRIUS. Teismai ir dvidešimties mėnesių pradžios šventė.....	389
TRISDEŠIMT KETVIRTAS SKYRIUS. Pitkernas ir Ožkos metai.....	395
TRISDEŠIMT PENKTAS SKYRIUS. Pitkernas. <i>Post scriptum</i>	405

DVYLIKTA DALIS. Oklandas (Naujoji Zelandija)

2012-ųjų sausis – 2016-ųjų gruodis

TRISDEŠIMT ŠEŠTAS SKYRIUS. Oi, aršus aršus tas mano konsulas	408
TRISDEŠIMT SEPTINTAS SKYRIUS. Liūnas.....	416
TRISDEŠIMT AŠTUNTAS SKYRIUS. Žemė judėjo, o su ja ir mes.....	426
Epilogas.....	431
Padėkos	433
<i>In Memoriam</i>	435

PRATARMĖ

Ši knyga yra apie mano gyvenimą dirbant Jos Didenybės diplomatinėje tarnyboje.

Joje daug tiesos; kita vertus, kai kurie faktai ir nutikimai pagražinti, o visa kita – visiška melagystė ir nesąmonė. Be to, viskas perleista per asmeninę prizmę. Vietomis mano atsiminimai apie žmones, vietas, geografiją, miestus ir net žemynus turbūt kiek migloti. Taip gali būti dėl to, kad man šešiasdešimt, ar dėl to, kad tuo metu buvau girtas, įsimylėjęs, apimtas geismų ar sutrikęs; arba dėl to, kad dabar, kalbėdamas apie tam tikrus nutikimus, esu neigimo būsenos, arba, dar labiau tikėtina, man tiesiog patiko, kaip vienas ar kitas momentas sugulė popieriuje. Ir, žinoma, norėdamas sudėti į tokios apimties knygą maždaug trisdešimt aštuonerius darbo Britanijos užsienio reikalų ministerijoje metus, būtinai praleisi nemažus laiko tarpus, o kai kuriuos jų ir visiškai sąmoningai. O kiti įvykiai, istorijos, pagražinimai ir melai gali būti paimti iš skirtingų laikotarpių ir sudėti į vieną epizodą.

Trumpai tariant, dėl visų prasilenkimų su teisybe, gudrybių, perlenktų lazdu, faktų, kurie nėra faktai, ir istorinių neatitikimų esu kaltas tik aš vienintelis. Nežinau, ar egzistuoja

toks žanras kaip negrožinė pusiau autobiografija, bet ėmiau ir ją parašiau. Jei kartais kam nors kas nors nepatiktų, užsiimkit kuo nors rimtesniu, o jei to nepakanka, paduokit mane į teis-
mą. Tiesą sakant, geriau to nedarykit, parašykit man skundą, o
aš labai pasistengsiu arba nekreipti į jį dėmesio, arba jus nura-
minti ir pamaloninti. Kaip jau man norėsis.

Daug mano draugų (ir priešų!) galbūt kiek nusivils neradę sa-
vęs šioje knygoje. Man belieka atsiprašyti ir pridurti, kad jų ne-
pamiršau, tačiau, jei būčiau įtraukęs ir jų žygdarbius, knyga būtų
buvusi dvigubai storesnė už „Karą ir taiką“. Tačiau gali būti, kad
jie ras nuorodą į save padėkose knygos pabaigoje. Bet ne, nepul-
kite tų nuorodų žiūrėti knygyne. Nusipirkit šitą knygą!

AUTORIAUS PAAIŠKINIMAI APIE DIPLOMATINES ĮSTAIGAS IR PASKYRIMUS

Dauguma žmonių turbūt yra girdėję apie ambasadas ir galbūt apie vyriausiasias komisijas (VK). Tai įstaigos užsienyje, kur mūsų diplomatai neva dirba. Tačiau atstovavimas Jos Didenybei užsienyje yra kiek sudėtingesnis nei tik ambasados ir VK. Esama ir kitų keistų, nuostabių įstaigų (deja, ne pabų), kur mes slepiamės, kad užsidirbtume atlyginimus. Jų rūšių daugiau ir jos ne tokios paprastos, nei manote. Galėtume padaryti jas ir paprastesnes, bet tuomet plačioji visuomenė greičiausiai per daug sužinotų, o juk mes to nenorėtume, ar ne?

Aš pabandyčiau kai ką paaiškinti apie tas įstaigas. Taigi pateiksiu instruktažą neišmanėliams, jei kartais jums ar jūsų šeimos nariams (ginkdie, nesakau, kad visi esate neišmanėliai) būtų įdomu sužinoti, kuo tos įstaigos skiriasi.

Ambasada. Ambasadai vadovauja ambasadorius arba ambasadorė. Ambasados steigiamos ne Tautų Sandraugos šalyse (išskyrus JAV, dauguma Tautų Sandraugos šalių yra tos, kurias mes kadaise buvome užkariavę).

Vyriausiosios komisijos (jauniausiųjų komisijų nėra). Joms vadovauja vyriausiasis komisaras. Vyriausiosios komisijos paprastai įsikūrusios Tautų Sandraugos šalyse (žr. p. 13).

Pirma pastaba: Atsirastų diplomatinį puristų, kurie neabejotinai pabrėžtų, kad ambasadorius į pareigas skiria Jos Didenybė Karalienė – valstybės valdovė, o vyriausiuosius komisarų – premjeras, vyriausybės vadovas. Kadangi ši instrukcija skirta neišmanėliams, į smulkmenas nesileisiu.

Generalinis konsulas. Labai didelėse ne Sandraugos valstybėse (tarkim, Kinijoje ir JAV), kurių sostinėse veikia ambasada, gali būti ir kitų miestų, vertų, kad ten dirbtų britų diplomatai (tarkim, Čikaga, Los Andželas, Šanchajus, Guangdžou ir kt.). Tiems generaliniams konsulatams paprastai vadovauja britų diplomatai, jie vadinami generaliniais konsulais. Greičiausiai juos vadina ir visaip kitaip, bet nenukrypkime nuo temos. Iš esmės tie generaliniai konsulatai yra tarsi dukterinės ambasados kontoros (bet yra pasitaikę ir tokių, kurie ima gyventi savo gyvenimą, tuo baisiai nervindami ambasadorių, jie užsiiminėja savais reikalais ir visiškai ignoruoja ambasados indėlių į jų darbą).

Konsulatas. Tai mažesnis generalinio konsulato variantas, kuriam paprastai vadovauja konsulas. Kai atvykau dirbti į Denverį, ten veikė konsulatas, o aš buvau konsulas. Vėliau konsulatas tapo generaliniu konsulatu ir aš buvau paaukštintas – tapau generaliniu konsulu. Tačiau dabar, kiek žinau, ten yra prekybos atstovybė – apie ją žr. kiek toliau. Bet išties būtų gerai, kad dėl Denverio pagaliau būtų apsispręsta.

Vyriausiasis vicekomisariatas. Tai įstaiga labai didelėje Tautų Sandraugos valstybėje (pavyzdžiui, Indijoje), kurios sostinėje veikia vyriausioji komisija. Gali būti ir kitų miestų, vertų, kad ten dirbtų britų diplomatai, pavyzdžiui, Mumbajuje ir Kolkatėje). Norite tikėkite, norite ne, bet šiems vicekomisariatams vadovauja (skamba fanfaros) vicekomisarai.

Antra pastaba: kalbant apie visą pasaulį, tie generaliniai konsulatai, konsulatai ir vicekomisariatai vadinami pavaldžiomis įstaigomis. Kai kurie jų apibūdinami ne kaip pavaldžios įstaigos, o kaip tikri pragariai, slapti brangakmeniai ar „ką, po galais, mes čia veikiame?“ O kai kurie pavaldžių įstaigų viršininkai sostinėse jas vadina nepavaldžiomis įstaigomis. Daugiau komentuoti man nederėtų.

Trečia pastaba: visą tą reikalą dėl generalinių konsulatų, konsulatų ir vicekomisariatų dar labiau supainioja situacija Tautų Sandraugos valstybėse, kur Elžbieta II yra monarchė, kitaip tariant, Sandraugos karalystėse. Neskaitant Jungtinės Karalystės, jų yra penkiolika, bet atstovybės, turinčios pavaldžių įstaigų, yra tik trijose, didžiausiose: Naujojoje Zelandijoje, Australijoje ir Kanadoje. Kadangi tai Tautų Sandraugos valstybės, jose veikia vyriausiosios komisijos (Velingtonė, Kanberoje ir Otavoje), bet joms pavaldžios įstaigos vadinamos generaliniais konsulatais (Oklande, Sidnėjuje, kai kalbama apie Australaziją, ir Toronte, Vankuveryje, kai kalbama apie Kanadą). Neklauskite, kodėl. Tik stengiuosi išdėstyti kuo paprasčiau.

Delegacija. Pavyzdžiui, Jungtinės Karalystės delegacija prie Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos, JKDel NATO, apie kurią

rašoma šios knygos antrame skyriuje. Turime delegacijų prie visokiausių tarptautinių organizacijų – pavyzdžiui, prie Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (savaime aišku, terminas „ekonominis bendradarbiavimas“ prieštarauja pats sau). Šioms delegacijoms paprastai vadovauja labai aukšto rango diplomatas, vadinamas nuolatinio atstovu, angliškai *Permanent representative* (Permrep). Man tai visada skambėdavo tarsi koks plaukų priežiūros priemonių pardavėjas, bet čia jau mano bėda ir, karjeros darymo sumetimais, aš tą nuomonę visada pasilaikydavau sau. Savaime suprantama, šios pareigos nenuolatinės; tie aukšto rango asmenys siuntinėjami dirbti pirmyn atgal kaip ir mes, paprasti mirtingieji.

Misija. Tai Jungtinės Karalystės misija prie Jungtinių Tautų (UKMIS, Niujorke). Tiesą sakant, tai lygiai tas pats, kas delegacija, tik išsiųsta su misija – nežinau kokia, bet taip jau yra.

Atstovybė. Tai Jungtinės Karalystės atstovybė prie Europos Sąjungos (UKRep, Briuselyje). Lygiai tas pats, kas delegacija; taip maniau anksčiau, taip manau ir dabar. Bet gali būti, kad po „Brexit“ jai tą pavadinimą teks pasikeisti.

Prekybos atstovybė. Tokių atstovybių nėra daug ir atstumai tarp jų dideli, bet joms gali vadovauti ir britų diplomatas, tarkim, Chobare (Saudo Arabijoje), ir vietinis verslininkas, tarkim, Denveryje (JAV, jei nežinojote). Paprastai jos skirtos, kaip ir rodo pavadinimas, prekybai.

Užjūrio teritorija. Žr. skyrių apie Pitkerną. Faktiškai yra keturiolika užjūrio teritorijų, kurias „valdo“ Britanijos valdžia.

Viskas kiek sudėtingiau, bet nesiplėsiu – noriu rašyti knygą. Tos teritorijos turbūt yra paskutinės Britanijos imperijos liekanos. Esu tikras, kad tiek Londone, tiek visame pasaulyje yra ne vienas trokštantis, kad kai kurios, o gal ir visos, tos teritorijos nukirptų imperinę bambagyslę ir tvarkytųsi pačios.

Garbės konsulas. Jis panašus į konsulatą, tik paprastai jam vadovauja koks nors vietinis verslininkas. Tai labai apsimokančios kontoros, steigiamos ten, kur negalime (arba nenorime) atidaryti brangiai kainuojančio konsulato. Garbės konsulas gali užsiiminėti vietine politika, prekyba ir investicijomis, bet šiais laikais daugiausiai užsiiminėja atpirkdamas praeitų gyvenimų nuodėmes, rūpinasi užsienyje į bėdą patekusiais britais, kurie pametė pasą, tiesiog pasiklydo, prisirijo per daug ekstazio, išgėrė per daug vietinio alaus, per daug bet kokio alaus, privežė per daug kontrabandos – tai tik keletas mūsų kraštiečių nuodėmių.

Diplomatiniai paskyrimai

Su diplomatiniais paskyrimais viskas ne taip paprasta, kaip ir su diplomatinėmis įstaigomis. Tų paskyrimų trukmė priklauso nuo priimančiosios valstybės ir, tikrai taip yra, britų diplomatai dirba savo darbą leidus priimančiosios valstybės valdžiai. Tai reiškia, kad bet kurie arba visi mūsų diplomatai gali būti išspirti lauk perspėjus prieš labai trumpą laiką – prisiminkite nesenus įvykius Solsberyje ir Rusijoje.

Bet, jei viskas vyksta pagal planą, diplomatas gali tikėtis dirbti ketverius ar penkerius metus „išsivysčiusiose išsivysčiusio pasaulio“ valstybėse. O tam vadinamajam išsivystymui ma-

žėjant, trumpėja ir diplomatinų paskyrimų trukmė. Taigi kai kurie paskyrimai Afrikoje ir Azijoje truks trejus ar tik dvejus metus. Karo zonose (tarkim, Irake ir Afganistane) paskyrimai gali būti tik šešiams mėnesiams. Ir teisingai, jei kalbame apie sveikatą, saugumą ir sveiką protą; kas gi norėtų tokiose vietose užsibūti? Man regis, į Šiaurės Korėją diplomatai paskiriami metams – turbūt penkiasdešimt viena savaitė per ilgai.

Be to, dar yra ir laikinų pareigų. Tai reiškia, kad kokiai nors diplomatinei įstaigai prireikia tam tikro pareigūno (nors nemanau, kad rinkdamosios mane laikinoms pareigoms, diplomatinės įstaigos buvo pernelyg išrankios) trumpam pagelbėti. Man, laikinai einant pareigas, teko padirbėti Džidoje, Bagdade, Ženevoje, Seišeliuose, Jekaterinburge ir garsiajame (arba liūdnai pagarsėjusiam) Pitkerne.

O darbas Užsienio reikalų ir Tautų Sandraugos šalių ministerijoje (kurią toliau vadinsime URM) Londone vadinamas „namų paskyrimu“.

Štai ir aš guliu žemyn galva griovy prispaustas keturračio. Ranka lūžusi, kuro bakas sutrūkęs, benzinas laša Turizmo departamento vadovei ant galvos. Ji kraujuoja. Kraujuoju ir aš. Mano kraujas, perpus atmiežtas baltuoju vynu, lėtai teka iš žaizdos rankoje. Negana to, Pitkerno saloje jau temsta.

Kaip, po galais, iki to prieita?

PIRMA DALIS

O pradžių pradžioje būta kalėjimo...

1976-ųjų spalio – 1981-ųjų sausio

Kalėjimas

Mano gimtasis miestas – Dilis. Nuostabus miestas, patogiai įsikūręs tolimiausiam pietryčių Kento kampe.

1978-aisiais Dilis buvo daug dirbančių, daug geriančių aršių baliauninkų ir gerai apmokamų angliakasių bendruomenė. Tie, kurie nedirbo kasyklose, galėjo pragyventi iš keltų, keliančių per Lamanšą. Kiti atliko įvairius kitus darbus. Kad ir ką dirbtų, kad ir kokio amžiaus būtų, visi diliečiai gyveno dėl penktadienio ir šeštadienio vakarų pabe arba Margeito ar Folkstono malonumų (šį žodį vartoju labai apytiksliai).

Man irgi teko padirbėti junga keltuose, keliančiuose per Lamanšą. Tačiau šio bei to (neskaitant didelio išgerto alaus kiekio) išmokau; o mano jūrininkystės įgūdžiai – čia gerokai perdedu – man itin pravertė ir paruošė tolesniems nuotykiams Senegale ir Pitkerne. Tačiau užbėgu sau už akių.

Karjerą pradėjau labai jaunas, būdamas aštuoniolikos. Jos Didenybės kalėjime Kenterberyje. Ne, atsidūriau ten ne todėl, kad padariau kokį nors bjaurų nusikaltimą (nors, manau, atsirastų norinčiųjų, kad taip būtų buvę!), o kaip jaunas tarnautojas. Ėjau dvejas pareigas: darbo administratoriaus; mano užduotis buvo užtikrinti, kad visi kaliniai būtų aprūpinti (lai-

kantis įstatymo) viskuo, ko jiems reikia darbui kalėjimo dirbtuvėse, ir atlyginimų administratoriaus. Šios pareigos buvo galingos ir gerbiamos, nors tą pagarbą rodė tie, kurie savąją garbę arba prarado, arba pardavė ir dėl to kalėjo jau anksčiau minėtame kalėjime Kenterberyje. Abejos pareigos suteikė man laisvę (tyčia taip rašau) turėti tam tikrus raktus ir su asmenine apsauga užėti į „Kenterberio viešbučio“ korpusus, koridorius ir kameras. Tose kamerose, dirbtuvėse ir koridoriuose man teko dirbti ir bendrauti su visų Jungtinės Karalystės kampelių pagrindinio pasaulio dumbļu, dugnu ir durnynu.

Pasitaikydavo, kad man kelią pereinavo itin pavojingi ir šiurpūs vyrai – dėl akivaizdžių priežasčių aš jiems kelio nepereidavau, – tarkim, Airijos respublikonų armijos (ARA) nariai, „Psichas“ Frankie Fraseris ir sociopatas banditas sadistas Ivanas. Šiems nusikaltėliams bendra buvo tai, kad jie visi buvo pakeliui į Anglijos Alkatrasą – į Vaito salos kalėjimus nuteistiesiems iki gyvos galvos.

Kaip darbo ir atlyginimų administratorius, turėjau man dirbančių „patikėtinių“. Labiausiai man patiko Didysis Johnas. Johnas buvo ypač stambus vyriškis (ir kas galėtų pagalvoti?), pasodintas už pornografijos įvežimą iš Olandijos. Negana to, jį teisiant buvo atsižvelgta ir į nusikalstamą šaldytuvų iš Olandijos importą. Nežinau, kaip tie nusikaltimai susiję, bet, pasirodo, prieš parduodant olandiškus šaldytuvus saulėtuose pietryčių Kento priemiesčiuose, reikėjo susimokėti kažkokį mokestį.

Manychiau, kad už pornografiją irgi reikėjo susimokėti kažkokį mokestį prieš parduodant ją tiems, kuriems tokio dalyko reikėjo, užuot pasimėgavus tikromis saulėtų pietryčių Kento uogomis. Vėliau sužinojau, kad Johnas buvo teistas ir už viešnamių organizavimą Rytų Kroidone. Ir, suprantama, dabar man

susiveda visi galai – tų šaldytuvų ir pornografijos (nebūtinai ta tvarka) jam reikėjo viešnamiams Kroidone. Verslo planas buvo paprastas, bet efektyvus – šalti gėrimai, pornografija, karštos palaidos ir dorybės netekusios moterys.

Johnui buvo šešiasdešimt keleri. Gyveno nusikaltėlio gyvenimą, tenorėjo atsėdėti jam skirtą bausmę (ketverius su puse metų) ir sugrįžti prie savo viešnamio, pornografijos ir šaldytuvų, o teko suvedinėti mano balansus. Iš esmės tai reiškė, kad mudu ištisas valandas sėdėdavome drauge (dar prieš atsirandant kompiuteriams) ir skaičiuodavome visų kalėjimo dirbtuvėse triūsiančių kalinių atlyginimus.

Sėdėdami greta, mudu kartais paplepėdavome apie gyvenimą kaip visi normalūs žmonės (tai yra kiek įmanoma normaliau, kaip ką tik mokyklą baigęs aštuoniolikametis sėdi greta seno recidyvisto, kuris kalėjime praleido daugiau metų, nei aš buvau nugyvenęs). Tai, už ką sėdi, kalėjime neaptarinėjama. Bet, kadangi man buvo prieinama Johno asmeninė byla ir jis tai žinojo, neprieštaravo pataukšti apie save. Vieną nykią dieną aš jo paklausiau, kas nutiko ir kaip jį pagavo. Johnas papasakojo, kad, jam gabenant jau minėtą pornografijos / šaldytuvų kontrabandą per Doverio dokus, jį sustabdė apvalainas muitinės pareigūnas, labai panašus į dabar jau velionį puikųjį valų dainininką Harry Secombą.

Paskui aš pakeičiau temą ir mudu kaip visada nukulniavome į korpusus, kameras ir dirbtuves sutikrinti su kalinių prižiūrėtojais, ar atlyginimus apskaičiavome teisingai. Ko jau ko, bet neteisingai apskaičiuoti kalinių algų tikrai nereikėtų. Kai kurie kaliniai, tiesą sakant, dauguma jų, žinojo, kad mes galime ir suklysti, ir buvo gana atlaidūs (kiek gali būti atlaidūs kaliniai); bet kiti dėl to surengdavo ilgą šokių ir dainų pasiro-

dymą (dar vadinamą vieno žmogaus maištu), pamiršdami, kad sėdi kalėjime ir kad jiems pasisėkė, jog apskritai turi darbą. Kai sutikrindavome, Johnas eidavo pas savo „Piterį“. Netrukus sužinojau, kad piteriais buvo vadinamos kameros.

Tądien grįžęs namo prisėdau išgerti arbatos su mama, broliais, seserimis ir tėčiu – Doverio muitinės pareigūnu, laimėju siu ne vieną prizą Harry Secombo antrininčių konkurse. O per įprastinį Lynchų šeimos smagų pasiplepėjimą per vakarienę paklausiau tėčio apie kalinį, vardu Johnas. Taip, atsakė tėtis, jis yra areštavęs tokį žaliūką iš Kroidono, kuris bandė nelegaliai įvežti į Angliją pornografijos ir šaldytuvų. Paaiškinau tėčiui, kad dabar jis yra mano patikėtinis, ir mudu iš to draugiškai pasijuokėme kaip normalūs vidurinės klasės žmonės.

Kitą rytą, savo kabinete šnekučiuodamasis su Johnu, tarstelėjau jam, kad pornografiją ir šaldytuvus aptikęs muitinės pareigūnas yra mano tėtis. Jo atsakymas buvo nemirtingas: „Kas per šeima? Tik pažiūrėkit, tavo tėvas pasodina mane ketveriems su puse metų, o dabar dar esu pavaldus tau, jo aštuoniolikmečiui sūnui. Na rimtai, kas per šeima?!“ Tuo momentu aš jau isteriškai juokiausi, gal iš situacijos komiškumo, o gal iš baimės, nežinau, ir pagalvojau, kad geriau nepasikliausiu savo vidurinės mokyklos lygio intelektu ir neaiškinsiu Johnui, kad mano šeimai šiame etape gyvenimas susiklostė geriau nei jam!

Johnas buvo mielas nenaudėlis, bet vis dėlto nenaudėlis. Vieną dieną atėjęs į darbą sužinojau, kad turiu naują patikėtinį. Paklausiau prižiūrėtojų, kas nutiko Johnui. Tie atsakė, kad tądien labai anksti ryte atliko reidą keliose kameroose ir Johno kameroje aptiko kelis šimtus tabako pakelių (aštuntojo dešimtmečio pabaigos kalėjimo valiutos) ir, visai nenustebau, daugybę pornografinių žurnalų. Todėl jis neteko patikėtinio

pareigų ir dabar triūsė vienoje iš dirbtuvių – toje, kur buvo baigiami siūti maišai Jos Didenybės diplomatiniam paštui. Argi ne pranašiškas ženklas man? Paskui Johną perkėlė į kitą kalėjimą, bet prieš jam išvykstant mudu dar šnektelėjome ir jis pasakė atleidęs man ir mano tėčiui! Koks atidumas.

Kita mano, kaip atlyginimų administratoriaus, užduotis buvo kartais išmokėti pinigus kaliniams, išeinantiems (nei pirmą, nei paskutinį kartą) į akmenuotą laisvės kelią. Šį darbą paprastai atlikdavo kalėjimo prižiūrėtojai labai anksti ryte. Bet vienam tokiam ponui kartą pasisėkė kažką laimėti padavus apeliaciją – matyt, savo laisvę, o jei taip, vadinasi, padarėme didelę klaidą jį paleisdami. Mane iškvietė į jo kamerą (kaip visada, su kalėjimo prižiūrėtoju) atiduoti jam sąžiningai uždirbtus pinigus ir autobuso bilietą. Apie tą individą žinojau tik tiek, kad per savo keturiasdešimt gyvenimo šioje planetoje metų jis kokių septyniolika iš jų praleido už grotų įvairiose įstaigose, išbarstytose po Anglijos žalią ir akį džiuginantį landšaftą (nors jam ir neteko daug juo pasimėgauti).

Kai jam sumokėjau ir palinkėjau sėkmės, jis ėmė grąžyti rankas daugmaž kaip Faginas iš „Oliverio Tvisto“ ir maloniai mane informavo, kad greičiausiai netrukus vėl sės, paprasčiausiai todėl, kad jis užaugęs išsiskyrusioje šeimoje ir kad jo tėvai buvo asocialūs (čia mano žodžiai, ne jo), kad jo išsilavinimas nulinis, kad jis neturi pinigų, neturi draugų ir jo atžvilgiu visuomenė priešiškai nusiteikusi, todėl jis negalės susirasti darbo ir labai greitai grįš prie nusikalstamos veiklos (kas, žvelgiant mano neįgudusiu žvilgsniu, jam nelabai gerai sekasi). Na, eiliniam skaitytojui ir galbūt socialesniems už mane žmonėms turbūt atrodys, kad tai visiškai pateisinamos priežastys sugrįžti už Jos Didenybės baudžiamųjų įstaigų grotų.

Tačiau aš visgi pajutau poreikį užsiminti savo naujam nuliūdusiam pažįstamui, kad gali būti, jog priežastis, kodėl jis negali ir negalės susirasti darbo, nelabai susijusi su jo išvardytais socialinėmis negandomis, greičiau taip yra todėl, kad jam melsvoku kalėjime išduodamu rašalu tiesiai per vidurį kaktos didelėmis raidėmis buvo išstatuiruotas žodis F***. Tas akivaizdus (bent jau man) darbdavius atgrasantis faktas mano naujam pažįstamui, regis, buvo staigmena. Jis visiškai nuoširdžiai paklausė, ar negalėčiau jam padėti su ta jau minėtąja nešvankyste ant kaktos. Pasiūliau, kad prieš eidamas į darbo pokalbį užsiaugintų kirpčiukus, ir išėjau iš kameros užsiiminėti savo įprastiniais darbais jausdamasis, kad padėjau, bent jau tądien, galimai būsimam recidyvistui jo kelyje tampant visaverčiu doru visuomenės nariu. Po mėnesio pamačiau jį kalėjimo pasi-vaikščiojimo kieme susiruošusį važiuoti į Parkhersto kalėjimą Vaito saloje – jis buvo be kirpčiukų.

Būta ir kitokių dienų, kada gyvenimas taip nedžiugino. Kenterberio kalėjime buvo aptarnaujamas visuomenės dugnas, dumblas, durnynas ir kitokios atmatos. Nebandysiu kategorizuoti Psicho Frankie Fraserio: jo pravardė jį ir taip išduoda.

Jis buvo apsistojęs Kenterberyje pakeliui į Parkherstą. Kur tik ėjo, jį visur lydėjo mažiausiai du kalėjimo prižiūrėtojai. Tiek kalėjimuose, tiek ir už jų ribų jis garsėjo smurtine prigimtimi. Visi į jį žiūrėjo labai rimtai. Ir štai, būtent man teko atsakomybė išmokėti jam perkėlimo pinigų. Iš esmės perkėlimo pinigai yra pinigai, kurių jam galėtų prireikti vykstant į Parkherstą, kas reiškia, kad per tą laikiną viešnagę Kenterberyje jam buvo prieinamos jo uždirbtos lėšos / santaupos, ir jis norėjo tuo pasinaudoti. Ar man čia ginčytis? Patikrinau ir pertikrinau jo turimas sumas. Mums ruošiantis sutvarkyti

reikalus su ponu Fraseriu, kalėjimo korpusai buvo uždaryti, o „paprasti“ kaliniai užrakinti. Jam einant palei kameras, kaliniai puolė trankyti į duris plastikiniais puodukais ir skanduoti: „Frankie, Frankie!“ Baisoka. Tada jis pasirodė prie mano stalo, ar, tiksliau, nepasirodė. Pirmas stovėjo metro aštuoniasdešimties centimetrų prižiūrėtojas, tada tarpas, o tada – kitas stambus ir mėsingas prižiūrėtojas. Reikėtų pridurti, kad Psichas Frankie buvo kiek paritus, tiek pastačius – jį pažįstantys vadino jį nuodingu gnomu. Bet tik jam negirdint.

Nesant pono Fraserio, aš juokais pasakiau tiems stambiams prižiūrėtojams: „Regis, kažkur pametėt žiauriausią Britanijos kalinį.“ Čia reikėtų paaiškinti, kad tada sėdėjau ant aukštos taburetės prie stalo, kurį šiais laikais pavadintume aukštu kokteiliniu staliuku (jokių apsauginių grotų, tik prižiūrėtojai). Toks jis buvo tam, kad suteiktų man autoriteto (kuris ruošėsi skubiai palikti patalpas) bendraujant su kaliniais. Po tų pastangų pajuokauti dvi susuktos, gumbuotos ir labai senos rankos čiupo už to stalo krašto, o tada mano akiratyje pasirodė labai didelė galva ant labai stambaus kaklo. Kaklas buvo labai įdomus (kiek įdomus gali būti kaklas). Nuo vienos iki kitos pusės driekėsi gana didelis randas. Vyliausi, kad jis bus taip keistai įsipjovęs skusdamasis.

Jis pažvelgė man tiesiai į akis ir tarė:

– Nesijaudink, vaikeli. Aš vis dar čia.

Čia reikėtų informuoti skaitytoją, kad kalėjimuose esama kalinių, kalėjimo pareigūnų, civilių darbuotojų ir tokių bailių kaip aš „elgesio taisyklių“.

Pokalbis vyko maždaug taip:

– 666 291 257 Fraseri, prašom nevadinti manęs vaikiu. Taisykles žinote.

Jis atsakė:

– Ačiū, vaikeli. Kiek pinigų buvo pervesta iš Vandsvorto?

Aš atsakiau:

– Prašom nevadinti manęs vaikiu. Galite vadinti mane ponu arba ponu Lynchu, antraip man teks apskųsti jus kalėjimo viršininkui ir jums grės prarasti septynias priešlaikinio paleidimo dienas.

Jis atsakė:

– Klausyk, vaikeli. Per pastaruosius dvidešimt dvejus metus praradau 1 223 priešlaikinio paleidimo dienas. Nemanau, kad dar septynios smarkiai pakeistų mano gyvenimą ar, tiesą sakant, mano bausmę iki gyvos galvos.

Tai pasakęs, jis grėsmingai nusijuokė, nes turbūt suprato, kad prasmės tame gyvenime nebedaug. Prižiūrėtojai jau buvo ant nervų pakrikimo ribos. Aš jau ruošiausi atsakyti, bet 666 291 257 Fraseris tarė:

– Gerai, pone Lynchai, kiek aš turiu?

Kaip malonu, jis pavadino mane ponu. Atsakiau, kad jis turi 3 svarus ir 96 pensus. Žinoma, turėjau numatyti, kas bus toliau. Jis iškart su tuo nesutiko ir pagrasino sukelti maištą, paskui nusijuokė ir nusiramino, o aš – širdis kulnuose, žarnos vartos, kalėjimo prižiūrėtojų kohortos lekia į mūsų korpusą – drauge su juo (bet per atstumą) peržiūrėjau skaičius. Ir tada jis pagaliau nusprendė vis dėlto nepradėti to vieno žmogaus maišto. Pasakė, kad aš geras vaikelis (aš jau nebegąsdinau jo bausmėmis ir tiesiog norėjau grįžti namo gyvas) ir kad jis sutinka su tais skaičiais. Ir pridūrė, kad nebenori nieko pirkti iš valgyklos. Trumpai tariant, tai buvo pratybos norint pažiūrėti, kiek galima erzinti valstybės aparatą.

Jis buvo nuvestas atgal į kamerą, iš ten per parą ar dvi turė-

jo būti išvežtas į Parkherstą. Keista, bet daugiau iš jo nieko nebegirdėjau (negavau nei kalėdinių ar gimtadieninių atvirukų, anei jokių grasinimų mirtimi – šiaip ar taip, reikėtų pastebėti, kad tai gerai). Po daugelio metų spaudoje perskaičiau, kad jį paleido ir kad jis parašė knygą. Reikėtų kada nors ją paskaityti, pažiūrėti, ar jis pagerbė mane paminėdamas savo išvalgoje, kaip aš padariau savosiose (jei šitas šlamštas kada nors virs knyga!).

Tie, kas užtektinai pagyvenę, kad tai prisimintų, žinos, jog septintojo dešimtmečio pabaiga, aštuntasis dešimtmetis ir dar kiek po jo mums atnešė negandą – Airijos respublikonų armijos sprogdinimus Britanijos saloje. Kai kurie, atsakingi už tuos baisius nusikaltimus, buvo sugauti ir pasodinti (labai ilgai), jie tapo Jos Didenybės išlaikytiniais. Jie visi be išimties buvo laikomi didesnio saugumo kalėjimuose. Kenterberis nebuvo didžiausio saugumo, bet, norint išvengti galimų pabėgimų padedant kitiems Armijos nariams, jis buvo naudojamas (kaip ir kiti kalėjimai) kaip laikymo / perkėlimo laukimo punktas tuos nevidonus pervežant iš vieno kalėjimo į kitą. Saugumo tarnybos stengėsi užbėgti už akių neįkalintiems Armijos kolegoms, kurie net nemirktelėję kaipmat suskubtų padėti kolegoms atgauti laisvę.

Mačiau įvairiausių ARA teroristų, trumpam apsistojusių Kenterberio kalėjime, ir, nors tuometinė vadžia buvo išleidusi giežtus nurodymus, kad su jais neturėtų būti elgiamasi kitaip nei su kitais kalintais, kad jie neįgytų „politinių kalinių“ statuso, to nesilaikyta. Tiek su jais buvo elgiamasi kitaip, tiek jie visada elgėsi kitaip. Bet gerai buvo tai, kad jie nepriimdavo karalienės skatikų – savo uždarbį. Todėl man nereikėjo turėti su jais reikalų akis į akį. Vadindamasis Kevinu Lynchu, grei-

čiasiai sulaukčiau gana įdomių klausimų (mat iš mano vardo ir pavardės aišku, kad esu kilęs iš katalikiškos šeimos), kitaip tariant, patyčių.

Apie šituos teroristus užsiminiau todėl, kad tuomet saugumas buvo labai sustiprintas, ginkluoti policininkai slėpėsi už kiekvienos sienos, automobilio ar krūmo. Todėl tas darbas prarado savo žavesį, o gal ir savisauga įsijungė, ir aš ėmiau ieškoti ko nors kito (po kiekvienos darbo dienos visada norėdavosi įkalti!). Tikėjausi, kad man padės Dievo įsikišimas arba, aplinkybėms laimingai sutapus, Jos Didenybės diplomatinei tarnybai prireiks naujų darbuotojų. Ir tuo metu ant mano stalo atsirado žalia anketa. Ji vadinosi „Paraiška dirbti Jos Didenybės diplomatinėje tarnyboje“.

Nežinau, ar egzistuoja toks žanras kaip negrožinė pusiau autobiografija, bet ėmiau ir ją parašiau.

KEVIN J. LYNCH (Kevinas J. Lynchas) – britų diplomatas, kurio gyvenimas primena visai ne oficialaus valstybės atstovo biografiją, o nuotykių romaną. Viskas prasidėjo Londone, Užsienio reikalų ministerijoje. Toliau – NATO būstinė Briuselyje, Bangladešas, Irakas, Šveicarija, Alžyras, Senegalas, Seišeliai, Saudo Ara-

bija, Gana, Pakistanas, Rusija, JAV, Naujoji Zelandija ir net Pitkerno salynas – vienintelė britų užjūrio teritorija Ramiajame vandenyne. Sudėtingi uždaviniai, kuriuos teko spręsti, ir misijos, kurias teko vykdyti, kraustymosi problemos, kova su ožkomis ir šaldiklio su britų karališkosios šeimos krauju gelbėjimas – net nepagalvotumėte, su kokiais dalykais tenka susidurti diplomatinėje tarnyboje. Ir dar. Viena iš labai svarbių Kevino J. Lyncho gyvenimo stotelių buvo ir Vilnius tolیمais 1994 metais. Iš jo jis išsivežė ne tik lietuvių žmoną, bet ir daugybę įspūdžių apie lietuvių gyvenimo būdą pačioje Nepriklausomybės pradžioje.

„Nediplomatiški britų diplomato memuarai“ – proga pažiūrėti į diplomato gyvenimo užkulsius. Ir ne tik. Čia galima sužinoti, kokios yra diplomatinės institucijos ir ką jos veikia, ką reikėtų daryti ir ko nedaryti per diplomatinius priėmimus ir kodėl geriau saikingai vartoti nacionalinius įvairių šalių patiekalus. Visa tai papasakota ne tik pamokomai (kaip nesielgti), lavinamai (apie Pitkerno salyną sužinosite daugiau, nei kada nors norėjote), bet ir nepaprastai juokingai.

ISBN 978-609-466-463-2

TYTOALBA

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt